

# Spis treści

|                                                                                                                                       |    |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| <b>Wprowadzenie</b>                                                                                                                   | 11 |
| <b>Rozdział I</b>                                                                                                                     |    |
| <b>Informacje kreowane przez rachunkowość podstawą zarządzania finansami i oceny gospodarki finansowej przedsiębiorstwa</b>           | 17 |
| 1. Przydatność informacji zawartych w sprawozdaniach finansowych do zarządzania finansami w przedsiębiorstwach i grupach kapitałowych | 18 |
| 1.1. Informacje zawarte w bilansie majątkowym                                                                                         | 18 |
| 1.1.1. Istota bilansu                                                                                                                 | 18 |
| 1.1.2. Przydatność informacji zawartych w bilansie do podejmowania decyzji                                                            | 20 |
| 1.2. Informacje zawarte w rachunku zysków i strat                                                                                     | 29 |
| 1.3. Zestawienie zmian w kapitale własnym                                                                                             | 31 |
| 1.4. Rachunek przepływów pieniężnych                                                                                                  | 32 |
| 1.5. Informacja dodatkowa                                                                                                             | 32 |
| 1.6. Sprawozdanie z działalności jednostki                                                                                            | 33 |
| 2. Motywy i metody fałszowania sprawozdań finansowych                                                                                 | 33 |
| 2.1. Podstawowe pojęcia                                                                                                               | 33 |
| 2.2. Motywy i możliwości fałszowania sprawozdań finansowych                                                                           | 35 |
| 2.3. Ocena zniekształceń sprawozdań finansowych według Międzynarodowych Standardów Rewizji Finansowej                                 | 38 |
| 2.4. Możliwości i ograniczenia fałszowania sprawozdań finansowych                                                                     | 41 |
| 2.5. Rachunkowość kreatywna źródłem zniekształconych informacji dla oceny kondycji finansowej przedsiębiorstwa                        | 43 |
| 3. Ważniejsze obszary i metody fałszowania sprawozdań finansowych                                                                     | 46 |
| 3.1. Rachunek zysków i strat                                                                                                          | 46 |
| 3.1.1. Manipulowanie przychodami                                                                                                      | 46 |
| 3.1.2. Manipulowanie kosztami                                                                                                         | 49 |

|                                                                              |    |
|------------------------------------------------------------------------------|----|
| 3.2. Bilans – podstawowe sprawozdanie finansowe                              | 50 |
| 3.2.1. Zniekształcenia w obszarze wartości niematerialnych i prawnych        | 50 |
| 3.2.2. Fałszowanie informacji w obszarze środków trwałych                    | 51 |
| 3.2.3. Fałszowanie sprawozdań finansowych w obszarze aktywów obrotowych      | 52 |
| 3.2.4. Modyfikowanie kapitałów własnych                                      | 54 |
| 3.2.5. Manipulowanie w obszarze zobowiązań i rezerw na przyszłe zobowiązania | 55 |

## **Rozdział II**

### **Prawne wymogi badania sprawozdań finansowych jednostek gospodarczych** 58

|                                                                                                                                              |    |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| 1. Potrzeba i przedmiot badania sprawozdań finansowych                                                                                       | 58 |
| 1.1. Zasadność i istota badania sprawozdań finansowych jednostek gospodarczych                                                               | 58 |
| 1.2. Cel badania sprawozdań finansowych                                                                                                      | 61 |
| 1.3. Przedmiot obowiązkowego badania                                                                                                         | 64 |
| 2. Tryb i zakres sporządzania sprawozdań finansowych                                                                                         | 68 |
| 2.1. Tryb sporządzania sprawozdań finansowych                                                                                                | 68 |
| 2.2. Księgi rachunkowe i dowody księgowe                                                                                                     | 73 |
| 2.3. Dokumentacja powstająca podczas inwentaryzacji                                                                                          | 76 |
| 2.4. Skonsolidowane sprawozdanie finansowe grupy kapitałowej                                                                                 | 77 |
| 2.5. Użytkownicy sprawozdań finansowych                                                                                                      | 79 |
| 3. Podstawowe założenia koncepcyjne i cechy jakościowe sprawozdań finansowych według Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej | 81 |
| 3.1. Założenia podstawowe                                                                                                                    | 81 |
| 3.2. Cechy jakościowe sprawozdań finansowych                                                                                                 | 83 |
| 3.3. Ogólne zasady prezentacji sprawozdań finansowych                                                                                        | 85 |
| 4. Międzynarodowe Standardy Badania                                                                                                          | 88 |
| 4.1. Istota i moc obowiązująca Międzynarodowych Standardów Badania                                                                           | 88 |
| 4.2. Cel audytu zewnętrznego według Międzynarodowych Standardów Badania                                                                      | 92 |
| 4.3. Krajowe standardy rewizji finansowej w brzmieniu Międzynarodowych Standardów Badania                                                    | 94 |

## **Rozdział III**

### **Badanie, zatwierdzanie i udostępnianie sprawozdań finansowych** 98

|                                                                                |     |
|--------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 1. Tryb i zakres badania, zatwierdzania i udostępniania sprawozdań finansowych | 98  |
| 2. Terminy przeprowadzania badania rocznego sprawozdania finansowego           | 103 |
| 3. Zatwierdzanie i udostępnianie rocznego sprawozdania finansowego             | 105 |
| 3.1. Zatwierdzanie sprawozdań finansowych                                      | 105 |

|                                                                                                                   |     |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 3.2. Udostępnianie rocznego sprawozdania finansowego                                                              | 108 |
| 3.3. Przekazanie zatwierdzonego sprawozdania finansowego do urzędu skarbowego                                     | 111 |
| 4. Odpowiedzialność karna za naruszenie obowiązków w zakresie sporządzania i udostępniania sprawozdań finansowych | 113 |
| 5. Przechowywanie i ochrona dokumentacji                                                                          | 114 |
| 5.1. Przechowywanie dowodów, ksiąg rachunkowych i sprawozdań finansowych w jednostce gospodarczej                 | 114 |
| 5.2. System ochrony danych i ich zbiorów                                                                          | 116 |
| 5.3. Przechowywanie dokumentów jednostek, które zakończyły działalność                                            | 117 |
| 5.4. Przechowywanie dokumentacji z badania sprawozdań finansowych w podmiotach uprawnionych do badania            | 117 |
| 6. Biegły rewident, jego bezstronność i niezależność                                                              | 118 |
| 7. Podmioty uprawnione do badania sprawozdań finansowych                                                          | 121 |
| 7.1. Forma prawna i zakres działania podmiotów uprawnionych do badania sprawozdań finansowych                     | 121 |
| 7.2. Wybór podmiotu uprawnionego do badania sprawozdania finansowego jednostki                                    | 123 |
| 7.3. Czynności rewizji finansowej w jednostkach zainteresowania publicznego                                       | 128 |
| 8. Inne usługi, niż badanie sprawozdań finansowych, wykonywane przez biegłych rewidentów                          | 129 |

## **Rozdział IV**

### **Procedury, metody i techniki badania sprawozdań finansowych** 133

|                                                                   |     |
|-------------------------------------------------------------------|-----|
| 1. Metody badania                                                 | 134 |
| 2. Procedury (sposoby) badania                                    | 143 |
| 2.1. Szczegółowe badanie wiarygodności                            | 144 |
| 2.2. Badanie zgodności                                            | 148 |
| 3. Techniki badania i pozyskiwania dowodów badania                | 149 |
| 4. Ryzyko badania i jego szacowanie                               | 156 |
| 5. Ocena ryzyka oszustw i błędów                                  | 163 |
| 6. Istotność i określanie jej poziomów                            | 167 |
| 7. Zastosowanie przedstawionych metod, procedur i technik badania | 171 |

## **Rozdział V**

### **Dowody i dokumentacja badania** 176

|                                                                           |     |
|---------------------------------------------------------------------------|-----|
| 1. Dowody badania (dowody rewizyjne)                                      | 176 |
| 2. Dokumentacja rewizyjna (dokumentacja badania) sprawozdania finansowego | 182 |
| 3. Postać dowodów badania (dowodów rewizyjnych)                           | 189 |
| 4. Forma i postać dokumentacji roboczej                                   | 196 |

**Rozdział VI****Organizacja pracy biegłego rewidenta oraz zakres****i przebieg badania sprawozdania finansowego przedsiębiorstwa 203**

|                                                                                               |     |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 1. Organizacja pracy biegłego rewidenta                                                       | 203 |
| 1.1. Zakres i kolejność prac biegłego rewidenta                                               | 203 |
| 1.2. Poznanie jednostki i jej środowiska oraz ocena ryzyka badania                            | 208 |
| 1.3. Zrozumienie środowiska kontroli wewnętrznej w jednostce                                  | 210 |
| 2. Przebieg badania sprawozdania finansowego jednostki gospodarczej                           | 212 |
| 2.1. Opracowanie strategii i planu badania sprawozdania finansowego                           | 213 |
| 2.2. Etapy badania sprawozdania finansowego                                                   | 215 |
| 2.2.1. Badanie wstępne                                                                        | 216 |
| 2.2.2. Badanie zasadnicze                                                                     | 225 |
| 2.3. Poprawność i rzetelność sporządzania sprawozdania z działalności jednostki               | 236 |
| 2.4. Informacja o naruszeniach prawa, umowy lub statutu jednostki                             | 238 |
| 2.5. Badanie zabezpieczeń na majątku i zobowiązań warunkowych                                 | 239 |
| 2.6. Zdarzenia po dacie bilansu                                                               | 240 |
| 2.7. Inne problemy badania                                                                    | 242 |
| 3. Badanie sprawozdań finansowych łącznych                                                    | 245 |
| 4. Badanie zdolności jednostki do kontynuacji działalności                                    | 245 |
| 4.1. Istota kontynuowania działalności jednostki gospodarczej                                 | 245 |
| 4.2. Jednostki niekontynuujące działalności i aspekty rachunkowe ich sprawozdania finansowego | 248 |
| 4.3. Prawo upadłościowe a obowiązki wynikające z ustawy o rachunkowości w przypadku upadłości | 249 |
| 5. Organizacja zespołowego badania sprawozdań finansowych                                     | 252 |
| 5.1. Obowiązki kierownicze i nadzorcze związane z badaniem sprawozdania finansowego           | 252 |
| 5.2. Organizacyjne uwarunkowania badania zespołowego                                          | 254 |
| 5.3. Czynności związane z zakończeniem badania w zespole                                      | 258 |

**Rozdział VII****Formułowanie opinii i raportu z badania sprawozdania finansowego 261**

|                                                                                                           |     |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 1. Forma opinii i raportu z badania sprawozdania finansowego stosowane w Polsce                           | 261 |
| 1.1. Istota i podstawy sporządzania raportu i opinii z badania                                            | 261 |
| 1.2. Zakres, zasady sporządzania i sposób formułowania ustaleń raportu z badania sprawozdania finansowego | 264 |
| 1.3. Rodzaje opinii o sprawozdaniu finansowym i zasady ich sporządzania                                   | 267 |
| 1.4. Struktura raportu z badania sprawozdania finansowego                                                 | 277 |
| 1.4.1. Zakres poszczególnych części raportu                                                               | 277 |
| 1.4.2. Podstawy przeprowadzenia analizy, jej zakres i etapy                                               | 282 |

|                                                                                                                           |     |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 1.5. Sporządzanie wystąpienia do kierownictwa badanej jednostki                                                           | 285 |
| 1.6. Udział biegłego rewidenta w posiedzeniach rad nadzorczych lub walnych zgromadzeń akcjonariuszy (udziałowców) spółek  | 285 |
| 2. Opinia i sprawozdanie biegłego rewidenta z badania sprawozdania finansowego według Międzynarodowych Standardów Badania | 286 |

## **Rozdział VIII**

|                                                                          |     |
|--------------------------------------------------------------------------|-----|
| <b>Badanie skonsolidowanych sprawozdań finansowych grup kapitałowych</b> | 294 |
|--------------------------------------------------------------------------|-----|

|                                                                                       |     |
|---------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 1. Pojęcie konsolidacji i grupy kapitałowej oraz zakres sprawozdania skonsolidowanego | 294 |
| 2. Możliwości odstąpienia od konsolidacji                                             | 298 |
| 3. Warunki przeprowadzenia prawidłowej konsolidacji sprawozdań finansowych            | 300 |
| 4. Metody konsolidacji i zasady dokonywania wyłączeń danych                           | 303 |
| 4.1. Konsolidacja metodą pełną                                                        | 303 |
| 4.2. Konsolidacja metodą proporcjonalną                                               | 309 |
| 4.3. Konsolidacja metodą praw własności                                               | 310 |
| 5. Dokumentacja konsolidacyjna                                                        | 312 |
| 6. Procedury, metody i techniki badania skonsolidowanych sprawozdań finansowych       | 316 |
| 6.1. Specyficzne aspekty badania skonsolidowanych sprawozdań finansowych              | 316 |
| 6.2. Procedury i techniki badania                                                     | 318 |
| 6.3. Opinia i raport z badania skonsolidowanego sprawozdania finansowego              | 322 |

## **Załącznik**

|                                                                                                                              |     |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| <b>Kolejność czynności związanych z badaniem i dokumentowaniem procesu badania sprawozdania finansowego przedsiębiorstwa</b> | 326 |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|